

Dokument za VII kongres SKEI

RESOLUCIJA (predlog):

SOCIALNI DIALOG ZA AKTIVNO STAROST IN MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

- I. Prispevek SKEI h kakovosti socialnega dialoga v dejavnosti**
- II. Socialni dialog za aktivno staranje**
- III. Kaj lahko storim sam, da bi se staral počasneje**
- IV. Predupokojitvene priprave za zdravo in aktivno starost**
- V. Medgeneracijsko sožitje**
- VI. Medgeneracijska pogodba**

Priloga: Okvirni sporazum o medgeneracijskem sožitju

Sekretar SKEI
za KP in plačni sistem

Bogdan Ivanovič

I. PRISPEVEK SKEI H KREPITVI SOCIALNEGA DIALOGA V DEJAVNOSTI

1. Različne prakse socialnega dialoga so v veliki meri pogojene s kulturnim, zgodovinskim, ekonomskim in političnim kontekstom posamezne države.
2. SKEI se strinja, da socialni dialog ne sme biti zgolj prostor, v katerem se bijejo bitke moči (sindikati kot šibkejša stranke do delodajalcev in države bi v večini primerov »potegnili kratko«), ampak mora biti predvsem prostor dialoga za ustvarjanje boljših pogojev za življenje in delo državljanov.
3. Analize posameznih držav kažejo nekatere prednosti in slabosti njihovega socialnega dialoga.
4. Evropska komisija je že leta 2001 opredelila pojem »kakovosti« socialnega dialoga: v prvi vrsti bi moral izražati želje, ne le zagovarjanje minimalnih standardov, ampak spodbujanje njihove rasti – le v takšnem kontekstu socialni dialog postane orodje za doseganje sprememb na različnih nivojih.
5. SKEI poudarja, da je potrebno upoštevati dejstvo, da interesne skupine, ki nastopajo v socialnem dialogu, niso homogene, kar pomeni, da tudi interesi znotraj teh skupin niso homogeni. Dalje je potrebno upoštevati dejstvo, da tudi gospodarska rast ni kontinuirano zagotovljena, kar bi zagotavljalo ugodno okolje za uspešen socialni dialog.
6. Še posebej v času zaostrenih gospodarskih in socialnih pogojev je socialni dialog pomemben pokazatelj pripravljenosti socialnih partnerjev na skupno iskanje rešitev, ki vodijo k pozitivnim spremembam za vse (torej ne le za lastnike kapitala, kot se običajno zgodi).
7. Zato mora biti kakovosten socialni dialog veliko več kot soočenje interesov skupnega pritiska – cilj je, da bi postal neke vrste inkubator družbenega življenja, kjer je njegova strategija usmerjena v doseganje čim večjega soglasja o naraščanju vlaganj v trajno krepitev zmogljivosti podjetij, gospodarstva in celotne družbe.
8. Tako je Evropska komisija že leta 2000 definirala kakovost industrijskih odnosov z možnostjo doseganja konsenza o določanju vsebine ter načinov in sredstev prilagajanja politike modernizacije, kar vključuje tudi načine uspešnega soočanja z industrijskimi spremembami in korporativnim upravljanjem ter prestrukturiranjem.
9. Dobre prakse socialnega dialoga se nanašajo na oblikovanje in implementiranje socialno ekonomskih in zaposlitvenih politik. Eden najpomembnejših konceptov socialnega dialoga je »koncept dostojnega dela«. Ker je dostojno delo temelj človeškega dostojanstva, mora to biti dostopno in dosegljivo vsakomur.
10. Gospodarska dinamika in socialni dialog nista nasprotujoči si sili, ampak se morata po svoji soodvisnosti vzajemno dopolnjevati. Socialno tržno gospodarstvo povezuje konkurenčnost s socialno pravičnostjo – socialno, gospodarsko in okoljsko področje se morajo obravnavati enakopravno in povezano.
11. Ključni industrijski odnosi se nanašajo predvsem na stopnjo razvitosti delavske participacije v sistemu industrijskih odnosov ter vloge in aktivnosti posameznih socialnih partnerjev v teh odnosih.

12. Sodoben izziv v socialnem dialogu predstavljata aktivno staranje in medgeneracijsko sožitje zaradi potencialnega konflikta, do katerega lahko pride, saj gre za nasprotje s trendom prelaganja upokojevanja in podaljševanja delovne dobe.

II. SOCIALNI DIALOG ZA AKTIVNO STARANJE

1. Izjava Viviane Reding (podpredsednica Evropske komisije, pristojna za pravosodje, temeljne pravice in državljanstvo): »Starejši državljani predstavljajo pomemben in naraščajoč del evropske družbe, našega gospodarstva, naše kulture in naših življenj. Ne glede na trenutni težak gospodarski okvir, to zastavlja raznolika vprašanja o tem, kako lahko najbolj zagotovimo, da bodo ti državljani socialno vključeni in bodo v celoti uživali svoje pravice«.
2. Izjava Marjana Sedmaka (predsednik AGE Platform Europe): »AGE Platform Europe se že več kot 10 let zavzema za vizijo družbe za vse, v kateri ima vsak ne glede na starost, spol, narodnost, vero, sposobnost ali spolno usmerjenost enake pravice in lahko polno prispeva k skupnosti. V skladu z evropskim letom aktivnega staranja in solidarnosti med generacijami 2012 AGE Platform Europe spodbuja aktivno in odgovorno staranje, aktivno državljanstvo in tudi solidarnost ter sodelovanje med generacijami«.
3. Izjava Anne – Sophie Perent (generalna sekretarka AGE): »Člani AGE menijo, da je naš skupen cilj pomagati, da se demografski izziv, ki ga doživlja Evropa in ki je doslej brez primere, spremeni v priložnosti za vse generacije«.
4. Eden izmed 5 glavnih ciljev Strategije Evropa 2020 je 75% zaposlenost oseb v starosti od 20 – 64 let.
5. SKEI poudarja, da je potrebno tako na nivoju EU kot njenih posameznih držav več narediti za uveljavljanje najpomembnejših ukrepov EU v zvezi s spodbujanjem pravic starejših do aktivnega staranja:
 - 5.1. Aktivno državljanstvo in glas starejših v oblikovanju politike (socialni dialog, participativna demokracija, evropska državljska pobuda)
 - 5.2. Protidiskriminacija (spodbujanje enakosti v zaposlovanju)
 - 5.3. Spodbujanje daljšega poklicnega življenja s 6 smernicami zaposlovanja:
 - 5.3.1. Sodelovanje na trgu dela
 - 5.3.2. Ustvarjanje delovnih mest
 - 5.3.3. Enakost spolov in usklajevanje poklicnega ter zasebnega življenja
 - 5.3.4. Usposobljena delovna sila in vseživljenjsko učenje
 - 5.3.5. Vključujoča rast
 - 5.3.6. Podpora starejšim zaposlenim oskrbovalcem
6. Evropski socialni sklad 2014 – 2020 si bo s 84 milijardami €, namenjenih v naložbe za podporo zaposlovanju, prizadeval za spodbujanje daljšega, bolj zdravega in produktivnejšega poklicnega življenja.
7. SKEI bo aktivno sodeloval v kampanjah in projektih socialnih partnerjev za spodbujanje bolj pozitivnega pristopa k starejšim delavcem.
8. Zlasti v zadnjem kongresnem obdobju je SKEI okreplil socialni dialog in aktivnosti za izobraževanje in vseživljenjsko učenje, s čimer želi prispevati k uresničevanju Strategije Evropa 2020 na področju vseživljenjskega učenja in razvoja znanj ter spretnosti kot ključnih elementov izhoda iz gospodarske krize in demografskega staranja – zlasti starejšim in nekvalificiranim delavcem je potrebno omogočiti, da izboljšajo svojo

sposobnost znanj ali prekvalificiranje oseb, prizadetih zaradi brezposelnosti, prestrukturiranja in poklicnih prehodov – poleg tega pa je to še pomemben prispevek k socialnemu vključevanju, aktivnemu državljanstvu in osebnemu razvoju.

9. Dalje SKEI poudarja pomen socialne vključenosti in boja proti revščini: z vidika starejših oseb lahko kombinacija dejavnikov, kot so nizek dohodek, bolezen, starost in/ali diskriminacija zaradi spola, zmanjšanja fizične ali psihične slabosti, brezposelnost, osamitev, zloraba in omejen dostop do storitev, vplivajo na povečanje tveganja revščine in socialne izključenosti.
10. SKEI poudarja potrebo podpore za zdravo staranje in se strinja z napovedjo, da bo v naslednjih desetletjih največji izziv spodbujanje zdravega in aktivnega staranja – več let dobrega zdravega staranja bo pomenilo boljše kakovost življenja in možnost, da starejši ostanejo aktivni.
11. Za aktivnosti socialnih partnerjev so še vedno aktualne ugotovitve zaključne konference projekta »Staranje delovne sile II, 2010«, da je staranje delovne sile vse večji ekonomski in socialni izziv celotne Evrope: v Sloveniji je ta izziv še posebej izrazit z 2 vidikov:
 - 11.1. Neugodni demografski trendi
 - 11.2. Relativno zgodnejše upokojevanje oz. predčasen prehod v status upokojenca (beležimo enega izmed najnižjih stopenj zaposlenosti oseb v starosti 55 – 64 let, med najnižjimi pa je tudi starost delavca ob upokojitvi, čeprav se zaradi že izvedene pokojninske reforme starost ob upokojitvi povečuje pri obeh spolih)
12. Aktivno staranje se mora začeti na delovnem mestu.
13. Dalje aktivno staranje pomeni tudi zagotavljanje pomoči starejšim, ki tako pomoč potrebujejo, da težave z zdravjem ne bi avtomatično pripeljale do izključenosti in prevelike odvisnosti od pomoči drugih, s čimer se jim omogoča dostojno življenje.
14. Tako je cilj aktivnega staranja okrepiti prispevek starejših in povečati njihovo samostojnost, pri čemer sta opazna 2 trenda:
 - 14.1. Po upokojitvi množice t. i. »baby – boom« generacije se bo do leta 2030 skupno število delavno aktivnih prebivalcev (15 – 64 let starosti) bistveno zmanjšalo, kar bo imelo velikanske posledice za prihodnost delovnih mest in gospodarske rasti, kakor tudi trajnost sistemov socialnega zavarovanja, ki se soočajo s čedalje večjo vrzeljo med potrebami po porabi ter prihodki iz davkov in prispevkov.
 - 14.2. Število starejših oseb hitro narašča in bi se naj po demografski prognozi do leta 2030 število starih oseb z 80 in več let starosti povečalo za več kot 57% ter povzročilo posledice na področju zdravstvenega varstva in oskrbe
15. Vsebinsko aktivno staranje pomeni naslednje:
 - 15.1. Omogočanje starejšim, da ostanejo dlje v zaposlitvi s premagovanjem strukturnih ovir in omogočanjem ustreznih spodbud – s tem se jim pomaga, da ostanejo aktivni na trgu dela, kar ustvarja koristi na sistemski ravni in ravni posameznikov
 - 15.2. Lajšanje aktivnega državljanstva v spodbudnih okoljih, v katerih se izkoristi prispevek, ki ga starejši daje družbi
 - 15.3. Omogočanje starejšim, da kljub staranju ohranijo zdravje in samostojno življenje z vseživljenjskim pristopom k zdravemu staranju s prilagajanjem stanovanj in lokalnega okolja, kar omogoča starejšim, da ostanejo čim dlje v svojih domovih

III. KAJ LAHKO STORIM SAM, DA BI SE STARAL POČASNEJE

1. Procesov staranja ne moremo ustaviti, lahko pa jih upočasnimo (10 ukrepov, povzetih po dr. Borutu Poljšaku, 2012):
 - 1.1. Uživanje zdrave in uravnotežene hrane
 - 1.2. Izogibanje okoljskim onesnažilom in slabim razmeram
 - 1.3. Izogibanje pretiranemu sončenju
 - 1.4. Krepitev učinkovitosti obrambe pred prostimi radikali
 - 1.5. Zniževanje čustvenega stresa
 - 1.6. Izvajanje zmerne in redne telesne dejavnosti
 - 1.7. Izboljšanje kakovosti spanja
 - 1.8. Uravnavanje življenja po načelu »malo slabega je lahko dobro in preveč dobrega je lahko slabo«
 - 1.9. Redno merjenje obrambnega potenciala in nastajanja prostih radikalov
 - 1.10. Uporaba ustrezne blazine za spanje, ki preprečuje obrazne deformacije

IV. PREDUPOKOJITVENE PRIPRAVE ZA ZDRAVO IN AKTIVNO STAROST

1. Slovenija sodi med države, kjer beležijo dolgo pričakovano življenjsko dobo (na sploh danes v svetu hitro narašča starostna skupina najstarejšega prebivalstva – tistih nad 80 let starosti), žal pa v enaki meri ne sledijo pričakovana leta zdravega življenja.
2. SKEI se kot socialni partner strinja, da je vzdrževanje aktivne in zdrave populacije predpogoj za gospodarsko uspešnost države in blaginje njenih prebivalcev.
3. Projekt »Aktivno in zdravo staranje v Sloveniji« (Active and Healthy Ageing in Slovenia - AHA.SI) v sodelovanju z različnimi partnerji s področja sociale vodi Nacionalni inštitut za javno zdravje. Namen AHA.SI projekta je prispevati k naložbam v zdravje in blagostanje ljudi ter k povečanju let zdravega in neodvisnega življenja, s tem pa tudi delovnega potenciala starejših (zmanjševanje nepravilnih neenakosti med starejšimi):
 - 3.1. Podaljšano zaposlovanje in odloženo upokojevanje
 - 3.2. Aktivno in zdravo staranje za aktivno in zdravo starost
 - 3.3. Dolgotrajna oskrba – povezovanje storitev sociale in zdravja na lokalni ravni
4. Prav v nekaj zadnjih letih pred upokojitvijo je možno izvajati aktivnosti, ki ljudem, ki odhajajo v pokoj, bistveno izboljšajo kakovost življenja in njihovo »tretjo kariero«, obenem pa jih opolnomočijo za prispevek v družbi.
5. Ena izmed definicij aktivnega staranja je proces optimalnega uresničevanja danih možnosti posameznikovega zdravja, udeležbe in sodelovanja v družbi ter varnosti z namenom spodbujati kakovost njegovega zdravja v starosti. Pri tem se beseda »aktiven« ne nanaša samo na zmožnost udeležbe na trgu dela delovne sile ali na fizično aktivnost, temveč tudi na trajno udeležbo v socialnem, gospodarskem, kulturnem, duhovnem in civilnem življenju – končni cilj za posameznika je ohranjanje avtonomije in neodvisnosti v starosti.
6. Gre za podaljševanje pričakovanih let zdravega življenja, vedenje o kakovostnem staranju in ohranjanju zdravja v tretjem življenjskem obdobju, kar si ljudje pridobijo, širijo in poglobljajo preko vrste različnih virov: izobraževalni programi, srečanja s strokovnjaki iz

različnih ustanov, različnih informativnih medijev in svetovnega spleta (torej tudi spletnih strani SKEI – le omogočiti jim moramo dostop do verodostojnih, strokovnih in razumljivih informacij).

7. Tudi delodajalci in sindikati oz. delavski predstavniki lahko zaposlene spodbujajo k načrtovanju zaključevanja redne in polne zaposlitve ter posledično manj stresnemu obdobju po tem.
8. Namen tovrstnih priprav in usposabljanj je, da se vzdržuje telesno, duševno in poklicno kondicijo posameznika, pa tudi njegovo socialno mrežo, nadaljnjo strokovno aktivnost ter medgeneracijsko sodelovanje in prostovoljno delo.
9. Shema aktivnega staranja (prirejeno po Ramovš J., 2003):
 - 9.1. Telesna aktivnost: hoja, plavanje, vodna aerobika, tek
 - 9.2. Zdrava prehrana: zadovoljitev hranilnih in energetskih potreb, hidracija
 - 9.3. Duševna svežina
 - 9.4. Umske sposobnosti
 - 9.5. Medčloveško (medgeneracijsko) sožitje
10. Ena od pogostih oblik predupokojitvenih aktivnosti so predupokojitveni seminarji, katerih namen je starejšega pripraviti, da:
 - 10.1. Se bolj zaveda lastne moči in kompetentnosti
 - 10.2. Je bolj pripravljen na to, da bo v 3. življenjskem obdobju našel svoje lastne cilje in poti do njih
 - 10.3. Bo sposoben videti onkraj tradicionalnih podob in stereotipov o staranju in upokojitvi ter ne bo dovolil, da njegovo novo življenje krojijo zastareli predsodki
 - 10.4. Je sposoben ustvariti svojo edinstveno pot do smiselnega in izpopolnjenega 3. življenjskega obdobja

V. MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

1. Ob evropskem letu staranja 2012 je bilo poudarjeno, da se t. i. generacija »baby – boom« bliža upokojevanju in da se mnogi bojijo, da se konfliktu med generacijami ne bo možno izogniti. Za uspešno izvedeno aktivnost je potrebno podpreti aktivno staranje na vseh življenjskih področjih, ki obsegajo vse: od poklicnih, skupnostnih in družinskih dejavnosti do zmožnosti za zdravo in samostojno staranje. Navedeno bo pokazalo solidarnost med generacijami v prihodnjih letih.
2. Kljub staranju morajo starejši ohraniti nadzor nad svojim življenjem in da ne postanejo odvisni od mlajših generacij.
3. Spremeniti moramo naš odnos do tega, kaj pomeni biti starejši in premakniti bo potrebno mejo med »mladimi« in »starimi«, saj se naša pričakovana življenjska doba zvišuje.
4. Bolj bo potrebno ceniti pomoč in izkušnje, ki jih lahko starejše osebe ponudijo na vseh življenjskih področjih.
5. Starejšim je potrebno omogočiti in zagotoviti več možnosti, da ostanejo aktivni delavci, potrošniki, oskrbovalci, prostovoljci in čim bolj enakopravni državljani.
6. Aktivno staranje je temelj medgeneracijske solidarnosti in je cilj EU iz 3. člena Lizbonske pogodbe iz leta 2009: da lahko starejši sami odločajo o svojem življenju in dajejo svoj prispevek družbi, hkrati pa to omogoča, da bo za tiste starejše, ki so najbolj odvisni od pomoči drugih, mogoče storiti več.

7. SKEI bo podpiral vsa prizadevanja, da lahko starejši ostanejo aktivni in polnopravni člani družbe do mlajših generacij.
8. Potrebno je spomniti, da EUROFOUND kot tristranska agencija EU, zagotavlja strokovno znanje in izkušnje politik na področju življenjskih in delovnih razmer. Pripravil je sveženj sredstev za aktivno staranje, ko predvsem preučuje, kaj se mora spremeniti na delovnih mestih, da bi starejši delavci ohranili zaposlitev, obenem pa obravnava udeležbo oseb, ki so presegle uradno upokojitveno starost na trgu dela.
9. Sem spadajo skupni cilji celovite strategije EU za ustrezno, vzdržno in varno upokojitvev:
 - 9.1. Ustrezne pokojnine za vse v duhu solidarnosti in pravičnosti med generacijami in znotraj njih
 - 9.2. Finančna vzdržnost javnih in zasebnih pokojninskih sistemov, zlasti s spodbujanjem podaljševanja delovne dobe in aktivnega staranja
 - 9.3. Pregledni in dobro prilagodljivi pokojninski sistemi potrebam posameznikov in družbe
10. Medgeneracijsko sožitje in solidarnost med generacijami sta med najbolj pogostimi pojmi današnje razprave o staranju prebivalstva.
11. V obsežni reprezentativni raziskavi o potrebah, možnostih in stališčih prebivalcev Slovenije, ki so stari 50 in več let, se je veliko vprašanj nanašalo na različne vidike medgeneracijske povezanosti.
12. Potrebno je upoštevati, da se odgovori na to, kaj je medgeneracijsko sožitje in kaj je medgeneracijska solidarnost, nenehno spreminjajo – so v odvisnosti od osebnega doživljanja, to pa od življenjskega obdobja, v katerem človek je, od njegovega mikro okolja, pa tudi od kulturnih, političnih in gospodarskih razmer, v katerih posameznik ali skupina živi (tudi sožitje se razvija).
13. Po Ramovš J., 2003, je paradoks osebne aktivnosti v tem, da je njen pogoj ravnotežje med odvisnostjo in neodvisnostjo, med individualizacijo in kolektivnostjo – to pomeni, da je kakovost staranja v veliki meri odvisna od medsebojnega razumevanja med ljudmi. Raziskava v Sloveniji 2013 je pokazala, da ima večina (več kot 60%) starejših od 50 let pogoste stike z vsemi 3 generacijami (mladi še nezaposleni, zaposleni in starejši upokojeni), kar pomeni, da je kakovostno staranje odvisno tudi od razmerja med generacijami.
14. SKEI poudarja, da je dobro, če poznamo tudi globalne politične poglede na medgeneracijsko solidarnost.
15. Poročilo Združenih narodov, 2003 »Mladi ljudje v globalnem svetu« daje poudarek globalnemu pomenu medgeneracijske solidarnosti, ki temelji na ohranjanju produktivnosti in koristnih odnosov, prikazuje pa tudi zgodovinski razvoj. Gospodarske, socialne, kulturne, politične in demografske spremembe vplivajo na tradicionalno družino, družbene strukture in medgeneracijske odnose.
16. Na drugi strani je potrebno mladim omogočiti možnosti za prevzemanje družbene odgovornosti ter vključevanje v družinske in družbene mreže, ki so pomembne za zagotavljanje neformalne skrbi za svoje člane, ekonomske zahteve pa povzročajo v večini družb naraščanje števila žensk, ki izstopajo iz tradicionalne vloge nezaposlenih gospodinj in vstopajo v trg delovne sile.
17. Zelena listina EU »Odziv na demografske spremembe« je že leta 2005 opozorila na demografske spremembe, zaradi katerih bo vedno manj mladih in odraslih ter vedno več starajočih se delavcev, upokojencev in ostarelih – zato je potrebno najti nove načine izkoriščanja potencialov gospodarske rasti, ki predstavljajo mlade in starajoče generacije

(razviti se morajo nove oblike solidarnosti med generacijami z medsebojno podporo in prenosom znanj ter izkušenj).

18. Formalna in neformalna medgeneracijska solidarnost sta blažilni negativnih posledic kapitalizma, kjer je človek del proizvodnega koncepta – delavec lahko v proizvodnem procesu tudi izgubi vrednost, prav tako kot vsak drug proizvod (zato Philadelfijska deklaracija opozarja, da delo ni blago).
19. Institucionalizirana solidarnost na državni ravni (zdravstvena, invalidska, pokojninska, za brezposelnost in dolgotrajna oskrba) zagotavlja varnost vsem, pri tem pa lahko uspeva le ob zavestnem razvijanju osebnih zmožnosti (neformalna osebna solidarnost: osebno počutje, empatija, zmožnost za zadostno komuniciranje...).
20. Omenjena raziskava leta 2013 je v Sloveniji potrdila, da je podajanje izkušenj in spoznanj mlajšim generacijam sicer ena najpomembnejših smiselnih nalog v starosti, a pri tem obstoji nezadovoljstvo starejših, da ne morejo dovolj prenašati na mlajše svojih velikih življenjskih izkušenj in spoznanj, kar je seveda neizkoriščen potencial.
21. Dobro je vedeti, da je na 2. konferenci Združenih narodov v Madridu leta 2002 prišlo do pomembnega premika v razmišljanju strokovnjakov v pogledu na starejše prebivalstvo: pozvali so vlade, da morajo starejše prenehati obravnavati kot (le) pomoči potrebne (neproduktiven del prebivalstva): njihov številčni, življenjski in izkustveni potencial zahteva ponovno vključitev starejših v razvojni proces družbe, kar bo v spreminjajočih demografskih razmerah omogočilo nov razvojni cikel. SKEI poudarja, da je ta »madridski načrt« aktivnosti na področju staranja določilo obveznosti do starajočih tudi za mlajše generacije:
 - 21.1. Zagotoviti priznanje socialne, kulturne, ekonomske in politične participacije starejših v družbi
 - 21.2. Omogočiti zaposlovanje starejših, ki želijo delati
 - 21.3. Odpraviti marginalizacijo starejših na podeželju
 - 21.4. Zagotoviti enake možnosti in priložnosti za izobraževanje v vsem življenju
 - 21.5. Zagotoviti polni izkoristek zmožnosti in sposobnosti, znanja in izkušenj vseh ljudi, prepoznati prednosti izkušenj in modrosti, ki naraščajo s starostjo
 - 21.6. Izboljšati solidarnost z zagotavljanjem enakih možnosti in z recipročnostjo med generacijami
 - 21.7. Izkoreniniti je potrebno revščino, posebno pozornost je treba nameniti revnim starejšim
 - 21.8. Zagotoviti vsem starejšim minimalni dohodek
 - 21.9. Zagotoviti starejšim enak dostop do zdravstvenega varstva kot mlajšim
 - 21.10. Zagotoviti starejšim možnost, da aktivno skrbijo za svoje zdravje
 - 21.11. Zagotoviti posebno pozornost preprečevanju in zgodnjem odkrivanju spominskih motenj pri starejših
 - 21.12. Zagotoviti primerne bivalne razmere in servisno službo za zadovoljevanje potreb
 - 21.13. Zagotoviti pomoč starejšim invalidnim osebam pri ohranjanju fizične in psihične kondicije v polnem vključevanju v življenje svojega okolja
 - 21.14. Preprečevati zanemarjanje in zlorabljanje starejših
 - 21.15. Zagotoviti v javnosti prepoznaven prispevek starejših v družbi

VI. MEDGENERACIJSKA POGODBA

1. Potrebujemo prilagoditev politike s krepitvijo vzorcev vzajemnosti in solidarnosti ter pogajanje za medgeneracijsko pogodbo, ki bo zajela medgeneracijsko razsežnost ter podprla prispevke in možnosti za krepitev povezanosti in soodvisnosti med starostnimi skupinami (generacijami).
2. Solidarnost in vzajemnost med generacijami sta bistvenega pomena za doseganje enakopravne družbe za vse starosti.
3. Medgeneracijska pogodba mora poleg gospodarske dimenzije (finančno – blagovni odnos) nujno vsebovati tudi etično, ki je pomembna za socialno kohezijo v družbi, kar zgotavlja socialno varnost vsem državljanom, ne glede na premoženjski status (to je posebno opozorilo sociologa Alana Walkerja).
4. Medgeneracijska solidarnost in vzajemnost odražata pojem »skupno dobro« - ta koncept je lahko podlaga socialnim politikam pri zagotavljanju socialnih storitev.
5. Medgeneracijsko sožitje in solidarnost sta občutljiva in zelo pomembna temelja socialnih držav in družbe blaginje.
6. Ker medgeneracijskega sožitja ni brez generacij, so značilnosti generacij in sodobni pogledi nanje pomembne teme za razumevanje medgeneracijskih odnosov.
7. Generacija je tudi izraz pri razpravah o delitvi javnih dobrin med starostnimi skupinami v državi blaginje – značilen pojem pri tem je medgeneracijska pogodba.
8. Člani iste generacije so odraščali v podobnih okoliščinah in četudi se med seboj ne strinjajo z vsemi vrednotami drugih generacij, medgeneracijsko učenje omogoča razumevati druge generacije in njihov pogled na svet. Howe in Strauss sta prva stratificirala generacije v ZDA glede na sistem vrednot, kar se je razširilo po svetu.
9. »Sožitje« je širok pojem, ki zajema aktivne in pasivne oblike procesa skupnega »so-življenja«. Predstavlja sistemsko medsebojno soodvisnost s smiselnimi možnostmi komplementarnega dogovarjanja vseh sodelujočih. Je medsebojni dialog, pri katerem strani sodelujejo na način, ki koristi vsem – to je ustrezen odgovor na pristne človeške potrebe.
10. Spoštovanje med generacijami ter njihovo medsebojno sinergično in solidarno dopolnjevanje je omogočilo dosednji človeški razvoj – zato je javna skrb socialnih partnerjev za ozaveščanje in utrjevanje stališča s kompetencami generacij vitalnega pomena. V kriznih časih je strateško načrtovanje obnašanja in krepitve medgeneracijske solidarnosti pomembno za ohranitev socialne države in da se izognemo možnosti medgeneracijskega konflikta. Ob sedanjih in prihajajočih demografskih spremembah, ko se zmanjšujejo družbeni in ekonomski viri ter slabijo družbene vezi, raste nevarnost za napetosti med generacijami.
11. SKEI je pripravil predlog Okvirnega sporazuma o medgeneracijskem sožitju, ki ga bo ponudil v podpis socialnim partnerjem v dejavnostih, za katere sklepa kolektivne pogodbe dejavnosti.